

G CONSELLERIA
O PRESIDÈNCIA
I INSTITUT
B BALEAR DONA
/

Exp.: IBD 96/2018 IG
Document: informe d'impacte de gènere
Emissor: IBD/MQT
Sol·licitant: Conselleria Educació i
Universitat

Informe sobre l'impacte de gènere del Projecte de decret pel qual s'estableixen els currículums, en l'àmbit de les Illes Balears, dels cicles formatius del grau mitjà de tècnic/a d'Arts Plàstiques i Disseny en Assistència al Producte Gràfic Imprès i dels graus superiors corresponents als títols de tècnic/a superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Fotografia, de tècnic/a superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Il·lustració i de tècnic superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Còmic, pertanyents tots a la família professional artística de Comunicació Gràfica i Audiovisual i se regula l'avaluació i les proves d'accés dels estudis professionals d'arts plàstiques i disseny

En data 25 de maig de 2018 (RE a l'IBD núm. L51E544), el director general de Planificació, Ordenació i Centres va sol·licitar a l'Institut Balear de la Dona l'informe sobre l'impacte de gènere del Projecte de decret pel qual s'estableixen els currículums, en l'àmbit de les Illes Balears, dels cicles formatius del grau mitjà de tècnic/a d'Arts Plàstiques i Disseny en Assistència al Producte Gràfic Imprès i dels graus superiors corresponents als títols de tècnic/a superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Fotografia, de tècnic/a superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Il·lustració i de tècnic superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Còmic, pertanyents tots a la família professional artística de Comunicació Gràfica i Audiovisual i se regula l'avaluació i les proves d'accés dels estudis professionals d'arts plàstiques i disseny; en virtut d'aquesta sol·licitud s'emet aquest informe, d'acord amb la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes.

1. Revisió del llenguatge

Pel que fa a la utilització del llenguatge, d'acord amb les indicacions de les resolucions 14.1 de 1987 i 109 de 1989 de la UNESCO; la Recomanació núm. R(90)

4 de 1990 del Consell d'Europa; la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes (article 14.11 sobre la implantació d'un llenguatge no sexista a l'àmbit administratiu com a criteri d'actuació general dels poders públics), i la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes, (estableix com a principi general en l'article 3 lletra m) "L'adopció de les mesures necessàries per fer un ús no sexista del llenguatge i, en tot cas, per evitar la invisibilitat de les dones per mitjà del llenguatge") mitjançant un genèric que inclogui els dos sexes, la inclusió de la forma femenina o un altre recurs, encara que es fan les següents recomanacions:

- En tot l'articulat es recomana substituir "els alumnes" per "l'alumnat" o "els i les alumnes"
- En tot l'articulat es recomana substituir "els professionals" per "els i les professionals"
- En tot l'articulat es recomana substituir "els tècnics" per "tècnics i tècniques"
- En tot l'articulat es recomana substituir "el tècnic" per "el tècnic o la tècnica" o "tècnic/a"
- En tot l'articulat es recomana substituir "el tutor" per "el tutor o tutora"
- En tot l'articulat es recomana substituir "un alumne" per "un alumne/a"
- En tot l'articulat es recomana substituir "treballador" per "treballador o treballadora"
- En tot l'articulat es recomana substituir "autors" per "autors i autores"
- En tot l'articulat es recomana substituir "tutors" per "tutors i tutores"
- En tot l'articulat es recomana substituir "els aspirants" per "les persones aspirants"
- En tot l'articulat es recomana substituir "l'interessat" per "la persona interessada"
- En tot l'articulat es recomana substituir "treballadors" per "treballadors i treballadores"
- En tot l'articulat es recomana substituir "director" per "la Direcció" o "director o directora"
- En tot l'articulat es recomana substituir "els sol·licitants" per "les persones sol·licitants"
- En tot l'articulat es recomana substituir "el president" per "la Presidència" o "el president o presidenta"
- En tot l'articulat es recomana substituir "el secretari" per "els secretari o secretària"
- En tot l'articulat es recomana substituir "els assessors" per "el personal assessor"
- Hem de remarcar que **la disposició addicional primera** incorporada com a disposició addicional única que estableix que *"les formes masculines usades com a genèric que apareixen en la norma, s'han d'entendre referides*

també al femení corresponent", no es adequada des del punt de vista dels objectius de les polítiques d'igualtat, atès que es tracta d'una opció que pot interpretar-se com a esbiaixada i discriminatòria, ja que implica que un dels sexes es superior a l'altra.

Cal reflectir la presència de les dones en els texts que es redacten. Per això, en la mesura que sigui possible, cal evitar l'ús del masculí com a genèric, especialment quan es refereix a persones físiques.

El llenguatge té un paper fonamental en la formació de la identitat social de les persones i és l'element que més influeix en la formació del pensament de la societat. Una de les manifestacions més notables de la desigualtat existent entre dones i homes es la invisibilització, l'ocultació de les dones en el llenguatge, així com la seva representació mitjançant imatges sexistes o discriminatòries. Els usos sexistes del llenguatge invisibilitzen les dones i impedeixen veure el que s'amaga darrere les paraules.

2. Revisió del contingut

2.1. Consideracions jurídiques

Entre d'altres:

- a. Convenció sobre l'eliminació de totes las formes de discriminació contra la dona, aprovada por l'Assemblea General de Nacions Unides en desembre de 1979 i ratificada per Espanya.
- b. En els articles 2 i 3 del Tractat de la Comunitat Europea es formalitza el compromís d'integració en l'àmbit europeu de l'anomenada *transversalització de gènere*, en establir explícitament que "la Comunitat s'ha de fixar l'objectiu d'eliminar les desigualtats entre l'home i la dona i promoure'n la igualtat", entre les tasques i els objectius de la Comunitat.
- c. Els articles 21 i 23 de la Carta de Drets Fonamentals.
- d. La Comunicació de la Comissió Europea COM (96) 67 final, de 21 de febrer de 1996, disposa que s'ha d'integrar la igualtat d'oportunitats entre homes i dones en el conjunt de les polítiques i les accions comunitàries.
- e. L'article 14 de la Constitució espanyola assenyala el dret a la igualtat i a la no discriminació per raó de sexe. A més, l'article 9.2 estableix

l'obligació dels poders públics de "promoure les condicions per a que la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en que s'integra siguin reals i efectives; remoure els obstacles que impedeixin o dificultin la seva plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social".

f. La Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes.

g. L'article 17.2 de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears disposa:

"Les administracions públiques, segons la Carta de Drets Socials, vetllaran en tot cas perquè les dones i els homes puguin participar plenament en la vida laboral, social, familiar i política sense discriminació de cap tipus, i garantirán que ho facin en igualtat de condicions. A aquests efectes es garantirà la conciliació de la vida familiar i laboral."

h. La Llei 5/2000, de 20 d'abril, de l'Institut Balear de la Dona.

i. La Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes.

2.2. Anàlisi contextual

Constitueix l'objecte de la norma que s'està informant establir els currículums, en l'àmbit de les Illes Balears, dels cicles formatius del grau mitjà de tècnic/a d'Arts Plàstiques i Disseny en Assistència al Producte Gràfic Imprès i dels graus superiors corresponents als títols de tècnic/a superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Fotografia, de tècnic/a superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Il·lustració i de tècnic superior d'Arts Plàstiques i Disseny en Còmic, pertanyents tots a la família professional artística de Comunicació Gràfica i Audiovisual i se regula l'avaluació i les proves d'accés dels estudis professionals d'arts plàstiques i disseny

El currículum està integrat pels objectius de cada ensenyament i etapa educativa; les competències, o capacitats per activar i aplicar de forma integrada els continguts propis de cada ensenyament. Comprèn el perfil professional, context professional, ensenyaments i pràctiques.

El reconeixement del paper crucial que l'educació pot i ha d'exercir en la superació del sexisme i la violència de gènere és avui generalitzat en la nostra societat, que sol destacar la necessitat del canvi generacional des de l'educació com l'eina fonamental per superar aquests problemes. Però portar a la pràctica aquest principi és més difícil del que se sol suposar. No n'hi ha prou amb que el centre no sigui sexista, sinó que exigeix contrarestar influències que procedeixen

de la resta de la societat, eradicant un model ancestral de relació, basat en el domini i la submissió, que tendeix a reproduir d'una generació a la següent a través de mecanismes fortament arrelats.

El terme coeducació, planteja com objectiu la desaparició progressiva dels mecanismes discriminatoris, no tan sols en l'estructura formal de les Institucions educatives si no també en la ideologia i en les pràctiques educatives. El sistema educatiu inclourà, dins dels seus principis de qualitat, l'eliminació dels obstacles que dificulten la igualtat efectiva entre dones i homes i el foment de la igualtat plena.

El disseny gràfic és una eina que s'utilitza per construir de forma organitzada i sistemàtica missatges que comuniquin de forma clara i eficaç; el dissenyador ha de cuidar de cada un dels elements (color, imatge, tipografia...) que estructurin el missatge, per tal de persuadir al públic; en aquest àmbit, el disseny gràfic és un mitja o suport comunicatiu molt important que permet generar, difondre i transmetre pensaments.

Moltes vegades la incorporació de la perspectiva de gènere en el camp del disseny s'han centrat en l'ús d'imatges no sexistes o estereotipades, així com la invisibilitat de les dones en la història de la disciplina; però no és suficient, s'ha d'aconseguir vincular els dissenys amb la dimensió social, cultural i política per tal d'evitar rols i estereotips sexistes i construir patrons socioculturals d'acord a la igualtat de gènere.

Cal recordar també, que les imatges constitueixen un poderós medi de representacions, coneixement i transformació de la realitat. Hi ha que fer un anàlisi de la imatge femenina, tan en la publicitat, com en els diferents espais audiovisuals en els que pugui aparèixer, lo qual permetrà fer una reflexió crítica sobre el paper social real de les dones i el seu reflex visual.

La publicitat no es tan sols una eina comunicativa al servei de l'estímul de les actituds de compra i del foment d'hàbits de consum; és, a més, i sobretot, una eina de transmissió ideològica molt important.

Un anunci és sexista quan tracta de manera estereotipada la labor d'homes i dones, quan s'alimenta de tòpics i estereotips que existeixen al voltant del gènere i quan degrada a les dones. A pesar que actualment les distincions entre homes i dones en la publicitat són menors, degut a l'evolució cultural, segueixen existint.

2.3. Anàlisi sobre la pertinència o no-pertinència

La Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març per la igualtat efectiva de dones i homes estableix al seu article 1 *"Las mujeres y los hombres son iguales en dignidad humana, e iguales en derechos y deberes. Esta Ley tiene por objeto hacer efectivo el derecho de igualdad de trato y de oportunidades entre mujeres y hombres, en particular mediante la eliminación de la discriminación de la mujer, sea cual fuere su circunstancia o condición, en cualesquiera de los ámbitos de la vida y, singularmente, en las esferas política, civil, laboral, económica, social y cultural para, en el desarrollo de los artículos 9.2 y 14 de la Constitución, alcanzar una sociedad más democrática, más justa y más solidaria"*.

En el seu article 15 recull la transversalitat del principi d'igualtat entre homes i dones: *"Las Administraciones públicas lo integrarán, de forma activa, en la adopción y ejecución de sus disposiciones normativas, en la definición y presupuestación de políticas públicas en todos los ámbitos y en el desarrollo del conjunto de todas sus actividades"*.

Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes, en l'article 5, en relació a la perspectiva de gènere i avaluació de l'impacte de gènere, estableix que la perspectiva de gènere s'ha d'incorporar en totes les polítiques dels poders públics de les Illes Balears, i que en el procediment d'elaboració de les lleis i de les disposicions de caràcter general dictades, en el marc de les seves competències, per les administracions públiques de les Illes Balears, s'hi ha d'incorporar un informe d'avaluació d'impacte de gènere.

En la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per la igualtat efectiva entre homes i dones, el seu article 23 determina:

"El sistema educativo incluirá entre sus fines la educación en el respeto de los derechos y libertades fundamentales y en la igualdad de derechos y oportunidades entre mujeres y hombres."

Asimismo, el sistema educativo incluirá, dentro de sus principios de calidad, la eliminación de los obstáculos que dificultan la igualdad efectiva entre mujeres y hombres y el fomento de la igualdad plena entre unas y otros."

La Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per la igualtat efectiva d'homes i dones, recull en el seu article 23 la educació per la igualtat d'homes i dones i estableix que el sistema educatiu inclourà l'eliminació dels obstacles i el foment de la igualtat. En l'article 24 (Integració del principi d'igualtat en la política d'educació) determina que:

"Las Administraciones educativas, en el ámbito de sus respectivas competencias, desarrollaran, con tal finalidad las siguientes actuaciones:

- a) La atención especial en los currículos y en todas las etapas educativas el principio de igualdad entre mujeres y hombres.*
- b) La eliminación y el rechazo de los comportamientos y contenidos sexistas y estereotipos que supongan discriminación entre mujeres y hombres, con especial consideración a ello en los libros de texto y materiales educativos.*
- c) La integración del estudio y aplicación del principio de igualdad en los cursos y programas para la formación inicial y permanente del profesorado.*
- f) El establecimiento de medidas educativas destinadas al reconocimiento y enseñanza del papel de las mujeres en la Historia"*

Per altre banda, la Llei 11/2016, d'igualtat de dones i homes estableix:

Article 27

Currículum

1. En les diferents etapes educatives, en el disseny i el desenvolupament curricular de les àrees de coneixement i disciplines s'hi ha d'integrar els objectius següents:

- a) Eliminar els prejudicis, els estereotips i els rols segons el sexe, per l'orientació sexual o per la identitat sexual construïts segons els patrons socioculturals de conducta assignats a dones i homes, amb la finalitat de garantir, tant a les alumnes com als alumnes, possibilitats de desenvolupament personal integral.*
- b) Integrar el saber de les dones i la seva contribució social i històrica al desenvolupament de la humanitat, i revisar i, si escau, corregir els continguts que s'importeixen.*
- c) Incorporar coneixements necessaris perquè les i els alumnes es facin càrrec de les seves actuals i futures necessitats i responsabilitats relacionades amb les tasques domèstiques i d'atenció de les persones.*
- d) Capacitar les i els alumnes perquè l'elecció de les opcions acadèmiques sigui lliure i sense condicionaments basats en el sexe.*
- e) Prevenir la violència masclista, mitjançant l'aprenentatge de mètodes no violents per resoldre conflictes i de models de convivència basats en la diversitat i en el respecte a la igualtat de drets i oportunitats de dones i homes.*
- f) Eliminar en la formació professional els prejudicis, els estereotips i els rols segons el sexe amb la finalitat de garantir que no es produeixi la segregació horitzontal per evitar futures repercussions en la vida professional i laboral.*
- g) Incloure el tractament de la vida afectiva i sexual amb la finalitat de garantir una formació integral, per prevenir, entre d'altres, conductes violentes, evitar embarassos no desitjats i evitar també la discriminació per orientació sexual.*

Article 28

Materials didàctics

1. *En tots els centres educatius de les Illes Balears, públics, concertats i privats, no es poden elaborar, difondre i utilitzar materials didàctics que presentin les persones com a inferiors o superiors en dignitat segons el sexe, per orientació sexual o identitat sexual, o com a objectes sexuals, ni els que justifiquin o banalitzin la violència masclista, o hi incitin. Aquestes consideracions s'han d'aplicar als materials didàctics en qualsevol tipus de suport, inclosos els objectes digitals.*
2. *Els llibres de text i els materials, en qualsevol suport, dels centres educatius de les Illes Balears han de respectar les normes esmentades en el punt anterior, han de fer un ús no sexista del llenguatge, han d'evitar la invisibilització de les dones per mitjà del llenguatge i han de garantir en les imatges o les representacions la presència equilibrada i no estereotipada de dones i homes.*

La Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere, recull els principis i valors d'igualtat plena entre homes i dones al seu article 4; a l'article 6, recull d'acord amb el que estableix la Llei d'igualtat efectiva d'homes i dones, que *"Con el fin de garantizar la efectiva igualdad entre hombres y mujeres, las Administraciones educativas velarán para que en todos los materiales educativos se eliminen los estereotipos sexistas o discriminatorios y para que fomenten el igual valor de hombres y mujeres"*

La llei 34/88, d'11 de novembre, General de Publicitat en l'article 3 declara il·lícita la publicitat que

"presente a las mujeres de forma vejatoria, bien utilizando particular y directamente su cuerpo o partes del mismo como mero objeto desvinculado del producto que se pretende promocionar, bien su imagen asociada a comportamientos estereotipados que vulneren los fundamentos de nuestro ordenamiento coadyuvando a generar la violencia a que se refiere la L.O. de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género."

La Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març per la Igualtat Efectiva de Dones i Homes, en el seu article 26, recull la igualtat en l'àmbit de la creació i pr

en el seu article 41, considera que

"La publicidad que comporte una conducta discriminatoria de acuerdo con esta Ley se considerará publicidad ilícita, de conformidad con lo previsto en la legislación general de publicidad y de publicidad y comunicación institucional."

L'article 7 de la Llei 11/2016, d'igualtat d'homes i dones, estableix que s'han d'incloure sistemàticament la variable de sexe en les estadístiques, i la recollida de dades, per tal de possibilitar un millor coneixement de la realitat existent:

"Amb l'objectiu de complir les disposicions d'aquesta llei i d'integrar de manera efectiva la perspectiva de gènere en l'activitat ordinària de les administracions públiques de les Illes Balears, en l'elaboració d'estudis i estadístiques s'han d'observar aquests principis:

- a) Aconseguir l'eficàcia en la incorporació de la perspectiva de gènere, per la qual cosa s'ha d'incloure la variable "sexe" en totes les dades estadístiques, enquestes i registres autonòmics, amb la finalitat de possibilitar un coneixement millor de les diferències en els valors, els rols, les situacions, les condicions, les aspiracions i les necessitats de dones i homes, i la influència d'aquests indicadors en la realitat que s'analitza.*
- b) Establir nous indicadors que possibilitin un coneixement més ampli de les diferències en els valors, els rols, les situacions, les condicions, les aspiracions i les necessitats de dones i homes, i la seva manifestació i interacció en la realitat que s'hagi d'analitzar, i incloure'ls en les operacions estadístiques.*
- e) Tractar les dades disponibles de manera que es puguin conèixer les diferents situacions i necessitats de dones i homes en els diversos àmbits d'actuació".*

Una vegada analitzada la Norma de referència es considera que la inclusió en la redacció definitiva de la norma de les següents recomanacions pot ajudar al compliment dels objectius de les polítiques d'igualtat.

3. Propostes de millora i recomanacions

Sense perjudici d'altres mesures que es considerin oportunes, es recomana que en la redacció de la norma s'introdueixi:

- a) Tenir en compte les recomanacions de l'apartat 1 d'aquest informe pel que fa al llenguatge emprat en la proposta normativa.
- b) Incloure dins els objectius del currículum, l'eliminació del prejudicis, els estereotips i els rols segons el sexe, per l'orientació sexual o per la identitat sexual construïts segons els patrons socioculturals de conducta assignats a dones i homes, amb la finalitat de garantir, tant a les alumnes com als alumnes, possibilitats de desenvolupament personal integral, d'acord l'article 27.1 a) de la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes.
- c) Incloure dins la l'annex 3, dins l'assignatura corresponent, el paper de les dones com autores de les diferents disciplines al llarg de la història

G
O
I
B
/

en el context de la seva època, d'acord l'article 27.1 b) de la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes

- d) Incloure en la redacció del currículum que es vetllarà perquè els materials didàctics i els llibres de text que s'utilitzen no incloguin continguts i/o llenguatge sexistes, que puguin promoure comportaments i/o estereotips sexistes, i perquè fomentin els valors d'igualtat entre homes i dones, d'acord l'article 28 de la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes
- e) Cal que s'inclogui sistemàticament la variable de sexe en les estadístiques, les enquestes i la recollida de dades que duguin a terme, d'acord l'article 7 de la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes
- f) Incloure dins la redacció del currículum, dins l'assignatura/es corresponents, la temàtica de publicitat sexista.
- g) Incloure dins la redacció del currículum, dins l'assignatura/es corresponents, la vinculació dels dissenys amb la dimensió social, cultural i política, i la seva contribució a la construcció de patrons socioculturals d'acord a la igualtat de gènere.

Aquest és el criteri de la tècnica que subscriu, sotmès no obstant a qualsevol altre millor fonamentat.

Palma, 11 de juny de 2018

La tècnica

N

U